

BİR ELEŞTİRİ ÖRNEĞİ: TANZİMAT'TAN CUMHURİYETE BATILILAŞMA

YUSUF ÇINAR

KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ ULUSLARARASI İLİŞKİLER 4. SINIF ÖĞRENCİSİ
ycinar86@hotmail.com

ÖZET

Osmanlı İmparatorluğu 19.yy'dan itibaren Batılılaşmaya çaba sarf etmiştir. Bunun sonucunda reform süreci başlamıştır. Batı'ya göre Batı'nın çıkarları olduğu zaman Osmanlı İmparatorluğu bir Batı ülkesiydi. Batılı ülkeler çıkarları olmadığı zaman Türkleri Batılı olarak görmüyorlardı; Türkleri Asya'ya kovmak istiyorlardı. Her şeyden önce Batılılaşma süreci Osmanlı toplumsal yapısını etkilemiştir, bu süreç batı medeniyeti sempatisini yazarlar yarattığı gibi muhalefeti de beraberinde getirmiştir. Bununla birlikte Osmanlı İmparatorluğu sosyal yapısında ikilemler yaratmıştır. Cumhuriyet dönemi, Osmanlı İmparatorluğu entelektüelleri tarafından şekillenmiştir. Onlar Batılılaşma konusunda tartışmalar içindeydiler: Türk Milleti Batı'nın Medeniyetini mi almaya ihtiyacı var, yoksa modernizmini mi? Osmanlı İmparatorluğundan Cumhuriyete kadar yaşanan Batı tecrübesi Türkiye Cumhuriyeti'nin Batı perspektifini oluşturmuştur. Türk aydınları Türkiye'nin niçin Batılılaşmışını sormaya devam etmektedirler. Batılılaşma süreci Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerindeki gibi Türkiye Cumhuriyetine ikilemler getirmiştir. Ayrıca genç Türkiye Cumhuriyeti modernizmi Batıya ulaşmada bir adım olarak görmüştür.

Anahtar Kavramlar: Batı medeniyeti, Modernizm, Reform

ABSTRACT

Westernization had been struggled by Ottoman Empire since 19 century. Therefore reform process started. According to West, Ottoman Empire might be west a country when west countries have advantage. When they haven't advantage to become western Turkey, they have wanted to displace from Turkey to Asia. First of all westernization had being influenced to Ottoman of sociable structure, in result of that process have created sympathizer writers of west civilization and oppositons. However that process occurred to dilemmas in Ottoman sociable structure. Term of republic's structure was shaped by Ottoman intellectual. They had a argument about westernization: Did Turkey nations need to take civilizations or modernism of West? Lived west experience up to from empire to republic term took away to Republic of Turkey's west perspective. Turkish intellectual have being asked to why have Turkey mainted to westernization. That process brought to dilemmas to young republic of Turkey as last term of Ottoman Empire. In further young Republic of Turkey understood to modernism a step for westernization.

Key words: West of civilization, modernism, Reform

I. GİRİŞ

Osmanlı İmparatorluğu 18.yy kadar dış dünya ile sosyo kültürel bir bağ kurmayı gerekli görmemiştir. Bundan dolayı 18. yy'a kadar Batı medeniyeti ile ilişkiler sınırlı kalmıştır. Osmanlı imparatorluğu Batı'nın tekniğini ve ilmini almak için bir çaba içine girmesi ancak ekonomik ve askeri bakımdan batının gerisinde kaldığını anlamasıyla başlamıştır; 19. yy'dan günümüze kadar devam eden bu süreç "Batılılaşma" sözcüğünde anlam bulmuştur. Batılılaşma ilk olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılmasını önleyecek bir yöntem olarak ele alınmış fakat başarılı olmamıştır. Osmanlı İmparatorluğu kalıntıları üzerine inşa edilen Türkiye Cumhuriyeti medeni milletler seviyesine Batılılaşma yoluyla ulaşacağına inanmıştır. Genç Türkiye Cumhuriyeti Batılılaşma yolunda önemli adımlar atmıştır ve bu süreci devam ettirmiştir.

II. OSMANLI İMPARATORLUĞU VE BATILILAŞMA SÜRECİ

18. yüzyıldan 21. yüzyıla kadar gelen Batılılaşma süreci Türk toplumsal yapısında Türk toplumunun kendi isteğiyle oluşmamıştır. Çünkü Türk toplumu kendini İslam Medeniyetinin bir ürünü olarak görmüştür. Bu bağlamda İslam medeniyeti kavramı 19. yüzyılda Hıristiyan Medeniyeti kavramına tepki olarak ortaya çıkmıştır¹. Osmanlı İmparatorluğu gerileme devrine kadar Müslüman halkını diğer tebaalardan üstün tutmuştur. Bundan dolayıdır ki imparatorluğun çöküş döneminde ortaya atılan Batılılaşma yöntemi, belirli bir zümre tarafından desteklenirken belirli bir kesim Batılılaşmayı içine sindirememiştir. Bu ikileme David Hotham şu şekilde değinmiştir: Bir uygarlıktan diğer bir uygarlığa geçmek için uğraşan tek milletin Türkler olduğu değerlendirilmesini yapmıştır². Bununla birlikte Batı Medeniyeti de Türk toplumunu Batı Medeniyeti sınırları içerisinde görüp görmeme konusunda çelişkiler yaşamaktadır. Örneğin: 19 yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu bir Avrupa devleti olarak sayılırken, 20. yüzyılda Türklerin geldikleri yere yani Asya'ya gitmesi bir zorunluluk olarak algılanmıştır.

Sorulması gereken en önemli soru: Niçin Osmanlı İmparatorluğu Batılılaşmaya gerek duymuştur? Veya Osmanlı İmparatorluğu neden Batı'nın yükseldiğini fark edememiştir. 18. yy'a kadar Osmanlı İmparatorluğu ile Batılı devletler arasındaki ilişki Osmanlı İmparatorluğu'nun belirlediği kurallara göre yürümüştür. Bunun yanında 18. yy'a kadar Osmanlı İmparatorluğu dış dünyayı anlamaya yarayacak araçlardan yoksundur. Örneğin: İlk Büyük Elçilik 18. yy'da kurulmuş fakat süreklilik sağlanamamıştır. Bu bağlamda ilgi çekici diğer tespit de şudur: Avrupa 17. yy'dan itibaren Sanayi inkılabı'nın temeli olan Merkantilist ekonomik anlayışı oluşturmaya başlamıştır. Osmanlı İmparatorluğu ise kendisini hakim güç yapan özelliklerini 16. yy'dan itibaren terk etmeye başlamıştır. Örneğin Osmanlı sosyoekonomik yapısının belkemiği olan tımar sistemi bozulmaya başlamıştır.³ Bir başka deyişle 17. yy'a girildiğinde Avrupa Ortaçağ zihniyetinden kurtulmaya başlamış, Kapitalist ekonomik model çıkış noktası olarak görülmüştür. Osmanlı İmparatorluğu'nda ise Ortaçağ zihniyeti gettolaşmaya başlamıştır.

Batılılaşma Avrupa devletleri ile iyi ilişki kurmayı zorunlu kıldığı gibi batıya özgü değerleri de beraberinde getirmiştir. Batılılaşma sürecinin ilk adımı Viyana bozgunu

¹ İlber Ortaylı, *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*, İstanbul, Alkım Yayınları, Ocak 2007, s. 22.

² David Hotham, *Türkler I*, Ankara, Cumhuriyet Yayınları, Ekim 2000, s. 9.

³ Emre Kongar, *21. yy'da Türkiye*, İstanbul, Remzi Kitabevi, Ocak 2007, s. 62.

sonrasında imzalanan 1718 Pasarofça Antlaşmasıdır. Pasarofça Antlaşması Osmanlı İmparatorluğu'nun girişimde bile bulunamayacak bir güç haline geldiğini göstermiştir⁴. Osmanlı Devleti'nin Avrupa devletleri ile sosyo-kültürel ilişkiler içerisine girdiği dönem Lale Devridir (1718_1730). Lale Devri ile ilgili en önemli nokta; Lale Devri ile birlikte Türk toplumu Doğulu kimliğinden Batılı kimliğine bürünmeye başlayacaktır. Yabancı yazarlar Türklerin bu dönemden sonra esnek ve faydacı bir politika izlemek zorunda kaldıklarını bunun sonucunda da ne tam bir Doğulu ne de tam bir Batılı olabildiklerini belirtmektedirler⁵.

Batıya entegre olmanın en hızlı dönemi Tanzimat dönemidir. Bu dönem 1839 Gülhane-i Hattı Hümayun ile başlamıştır. Bu ferman, Osmanlı İmparatorluğu'nun gerilemesinden padişahlardan, reayaya kadar bütün Osmanlı toplumsal sınıflarının sorumlu olduğunu belirten bir belge durumundadır. Batı ile bütünleşme sürecinde bu belge reform hareketlerinin başlangıcı olmuştur. Osmanlı imparatorluğu Tanzimat döneminde reformlarla uğraşırken batıyı Cecil Rhodes şu şekilde tanımlamaktadır⁶; “Dünya neredeyse parsellendi, geri kalanda bölünüyor; zapt ediliyor, kolonileştiriliyor. İnsan geceleri yıldızları düşünüyor, elimden gelse gezegenleri de zapt ederim”. Görüldüğü gibi Avrupa sanayi toplumuna dönüşmüş, modernleşmiş, dünya haritasına yeni bir şekil verme çabası içerisindedir. 1856 Kırım Savaşı ile Osmanlı dış devletlere ilk borçlanmasını yapmış ve Batılı devletlerin istekleri doğrultusunda yenilikler yapmaya başlamıştır. 1856 Islahat Fermanı Osmanlı Devleti içerisindeki gayrimüslimler ile Müslümanlar arasında eşitliği sağlayan bir belge konumundadır. Buna rağmen gayrimüslimler memnun edilememiştir ve parçalanma sürecini başlatmışlardır. Osmanlı İmparatorluğu içerisindeki milletlerin kimliğinin korunması bu anlamda imparatorluğun dağılma sürecinde en etkili rolü oynamıştır.

1876 Kanun-i Esasiye ile birlikte o döneme kadar tek hakim olan padişahın bağımsız hareket etmesi önlenmeye çalışılmıştır. Abdülhamit'in sıkıyönetimi sonucu parlamento kapatılmıştır. II. Meşrutiyet'e kadar Abdülhamit tek hakim güç pozisyonu devam etmiştir. Bu dönemde İngiltere ile Osmanlı İmparatorluğu'nun çıkar birliği son bulmuştur. İngiltere Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanma sürecine girdiğinin farkına varmıştır. Bundan dolayı Osmanlı İmparatorluğu'nun ortadan kalkmasıyla ortaya çıkabilecek bir stratejik boşluğu kendi doldurmaya çalışmıştır. Diğer devletlerin Osmanlı toprakları üzerinde güç dengesi sistemini bozacak şekilde hakim olma emelleri İngiltere tarafından önlenmeye çalışılmıştır. Bunun sonucu imparatorluğun parçalanması gecikmiştir. Bu süreç esnasında Osmanlı siyasal hayatı farklı görüşlerin yeşermesine fırsat tanımıştır. İmparatorluğun son döneminde yönetimi ele alacak olan Jön Türkler 1865'den itibaren Avrupa'da bir araya gelmişlerdir. Bu bağlamda Ahmet Rıza ve Prens Sabahattin'in düşünceleri günümüz siyasal hayatını etkileyen ideolojiler durumundadır. Ahmet Rıza merkeziyetçiliğin ve otoritenin önderidir. Prens Sabahattin ise liberalizmin öncüsüdür. Bu farklı bakış açısına sahip olan Prens Sabahattin ve Ahmet Rıza'nın ortak yanı Fransız ekolünden etkilenmeleridir. Burada analiz edilmesi gereken en önemli nokta şudur: Fransız İhtilali alt sınıfların, üst sınıflarla eşit düzeyde olduklarının kanıtlanmasıdır diyebiliriz. Türk toplumsal hayatında bu durum farklıdır. Belirli bir elit grup alt sınıfın üst sınıfa benzemesi için reformlar, ıslahatlar yapar. Bunun sonucunda ne yapılan ıslahatlar olumlu bir sonuç vermekte ne de alt sınıf üst sınıflara benzeyebilmektedir. Toplumsal anlamda batı tarzı kurumlar ile Osmanlı toplumuna özgü kurumların bir arada

⁴ Oral Sander, *Ankaran Yükselişi ve Düşüşü*, Ankara, İmge Yayınevi, Mart 2004, s. 145.

⁵ www.uam.es/otroscentros/medina for politic, Erişim Tarihi; 18 Şubat 2008.

⁶ Leo Huberman, *Feodal Toplumdan 20. Yüzyıla*, İstanbul, İletişim Yayınları, 3. Baskı, 1995, s. 150.

yaşatılmaya çalışılması günümüze kadar sürecek olan modernleşme-gelenekselcilik çatışmasına sebep olmuş ve Reformların bir kısır döngü içerisine girmesine neden olmuştur.

1908 ihtilali ile İttihat ve Terakki yönetimi egemenliğini pekiştirmiştir. Buna rağmen İttihat ve Terakki yönetimi başarısız olmuştur. Çünkü İttihat yönetimi ekonomik ve toplumsal sorunlara sessiz kalmış, çözüm üretememiştir. Bu süreç içerisinde gerçekleşen 31 Mart Vakası'nı Osmanlı toplumsal sınıflarının bazıları, padişah otoritesini tekrar güçlendirmeye yönelik bir fırsat olarak görmüştür. Burada en önemli nokta 31 Mart Vakası ile İslamcı cephenin Batılılaşma sürecine bakış açısı şekillenmiştir. Tarık Zafer Tunaya, 31 Mart Vakası'nı geriliğin tesiri altında kalabilen bir toplumun tabii mahsulü ve din istismarcılığı örneği olarak görmektedir⁷. 31 Mart Vakası Türk toplumunun Batılılaşma sürecine 3 farklı boyutta bakması sonucunu getirmiştir⁸. Birinci boyut İslamcı kesimin bakış açısı, ikinci boyut Milliyetçi cephe açısından Batılılaşmayı incelemidir. Üçüncü boyut ise ordunun siyasetteki rolüne göre Batılılaşma bakış açısıdır. Bu üç bakış açısı Türkiye ile Batı ilişkilerine çerçeve sunmaktadır.

III. GENÇ TÜRKİYE VE BATI MEDENİYETİ

Kültürel alanda Greko Roman ve hristiyan kökleriyle sosyal alanda endüstriyel kapitalizmin hakimiyetiyle ve siyasi olarak Liberal Demokrasinin yaygınlığıyla belirginleşen toplumlararası entegrasyon sürecini batılılaşma olarak tanımlayabiliriz. Cumhuriyet dönemi Batılılaşma süreci İttihat ve Terakki döneminde temeli atılmıştır. Ziya Gökalp'in belirttiği gibi İttihat ve Terakkiciler Mustafa Kemal'in yaptığı devrimleri düşünmüş olsa da devrimleri hayata geçiren Kemalist devrim olmuştur. Mustafa Kemal kapital sistemi reddetmemiş Batı ile bütünleşmenin bir aracı olarak görmüştür. Kemalist devrim ikilem yaratan kurumları ortadan kaldırmıştır. Kemalist devrim yeni kurumların yaşayabilmesi ve gelişebilmesi için Laiklik açılımını yapmıştır. Bu bağlamda Tim Buton Türkiye'yi Batı Medeniyeti'ne yaklaştıran en büyük yaklaşımın Laiklik açılımı olduğunu belirtmektedir⁹. Osmanlı İmparatorluğu'nda filizlenen Batılılaşma hareketleri yeni kurulacak olan Türkiye Cumhuriyeti'nin aydınlarını etkilemiştir. İmparatorluğun devamını düşünenler Muhafazakar, yeni bir devletin kurulmasını isteyenler ise İnkılapçı olarak nitelendirilmiştir. İnkılapçılar Modernizmin temelini Laiklik olarak görmüşlerdir. İnkılapçılar, demokrasiyi bir medeniyet şekli olarak görmüşlerdir. James Kurt Batı Medeniyeti'nin üç sütundan oluştuğunu belirtmiştir: i)Roma Grek Kültürü, ii)Hristiyanlık Dini, iii)Liberal Demokrasi. Hristiyanlık sütunu Fransız İhtilali sonrasında Batı Medeniyeti ile kendini bütünleştirmiştir. Bunun sonucunda Fransız Laiklik anlayışı ile Angolasakson Laiklik anlayışı oluşmuştur¹⁰. Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Osmanlı İmparatorluğu'ndan farklı olarak hukuk ve eğitim alanlarını Fransız Laiklik anlayışına yakın bir Laiklik anlayışıyla temellendirmiştir.

Osmanlı döneminde yapılan reform hareketleri düşünce bazında iki tane düşünce akımı oluşturmuştur. Bu akımlar şu soruya cevap arayacaktır: Türkiye Cumhuriyeti Batılılaşarak mı evrensel medeniyete ulaşacak yoksa modernleşerek mi? Batı Medeniyeti'nin bir bütün olarak alınmasını isteyen bütüncüler, Batı Medeniyeti'nin kabul edilmesiyle

⁷ Tarık Zafer Tunaya, *İslamcılık Ceryanı II*, Ankara, Cumhuriyet Yayınları, Şubat 1998, s. 66.

⁸ Metin Heper, *Turkey between east and west*, İnstituting of euepan studies, May of 16 2004.

⁹ Tim Buton, *Reconciliation, İslam, Democracy and the West*, 2007.

¹⁰James Kurth, *The WestCivizilation*, The İntercollegiate Rewiew, Spring 2004.

Türkiye'deki skolastik düşüncenin yıkılacağını savunmaktadır. Bununla birlikte bütüncüler, Batı Medeniyeti ile karşılaştığında Türk kültür ve ahlakının kaybolmayacağını aksine bir sentez çıkacağını savunmaktadır. Kısmici görüşler ise kendi içinde farklı bakış açısını temsil etse de ortak noktaları Batının sadece tekniğinin alınması gerektiği görüşüdür. Batılılaşma sürecine Profesör Mümtaz Turhan farklı bir bakış açısı ile yaklaşmıştır. Profesör Turhan Türkiye Cumhuriyeti'nin sahip olduğu Devrimlerinin zaruri olarak gerçekleştiğini; bunun sonucun da inkılapların sosyal değerinin Batıyı taklitten öte geçemeyeceğini belirtmiş, bu inkılapların Osmanlıdan Cumhuriyet dönemine kadar süren Batı taklitçiliğinin devamı olarak görmüş , bu sürecin demokrasi mi inkılaplar mı sorununu ortaya çıkaracağını söylemiştir¹¹. Profesör Suna Killi de Batı taklitçiliğinin devam etmesi halinde Atatürk Devrimlerinin dogmalaşacağı ve çağdaşlaşmanın engeli olacağını belirtmiştir¹².

Osmanlıdan günümüze Türkiye niçin Batılılaşmak istiyor sorusuna verebileceğimiz bir diğer cevap da şudur: Türk milleti Batı Medeniyetine yaklaşarak, Batı Medeniyeti ile bütünleşerek Anadolu'nun Batı Medeniyeti'nin bir uzantısı olduğu, Batı Medeniyeti'ni özümsemiş Türkiyelilerin öz yurdunun Anadolu olduğu vurgulanmaya çalışıldığı da iddia edilebilir. Eğer Türk Medeniyeti Doğuya dönerse, Avrupa'nın bir parçası olduğunu inkar etmiş olacak "Asyalılığı" kabul etmiş olacaktır. Bundan dolayı Türkiye Cumhuriyeti medeni milletler seviyesine Batılılaşma yoluyla ulaşacağına inanmıştır.

Batılılaşma Osmanlı reform sürecinde günümüz Türkiye'sine kadar farklı bakış açılarınca yorumlanmıştır. Batılılaşmanın bütün veya kısmi şekilde gerçekleştirilmesini savunan aydınların ortak noktası Türkiye'nin batılılaşarak medeni milletler seviyesine geleceğine inanmalarındadır. Bütüncül veya kısmici görüşlerin kendi içinde içinde parçalanmış olması batılılaşmanın nasıl veya hangi methodla yapılacağına cevap bulunamamasına sebep olmuştur. Bununla birlikte Türk aydınları Batılılaşmanın analitiğini yapamamış, verdikleri ürünler ideolejilerinin gölgesinde kalmıştır.

Batılılaşma Osmanlı İmparatorluğu'na birçok kurumlar kazandırmıştır. Fakat Osmanlı toplumsal yapısı bu dönemde Batı tarzı kurumları özümseyecek durumda değildir. Çünkü taşra kesiminde bulunan halk sonradan zenginleşen derebeylerin egemenliği altında çökmesini kendi menfaatlerini artırmada bir vasıta olarak gören gayrimüslimler, elit bir tabaka oluşturmuştur. Bununla birlikte İmparatorluğun toplumsal üst sınıfını oluşturan ilmiye, eşraf, askeriye sınıfı İmparatorluğun parçalanma döneminden servet edinerek çıkmıştır. Alt sınıfı oluşturan parçalanma döneminden servet edinerek çıkmıştır. Alt sınıfı oluşturan reayalar ise bu süreçten daha da fakirleşerek çıkmıştır. Böyle bir süreçte alt sınıf ekonomik çözümler beklemiştir. Bunun sonucudur ki reaya Batı tipi reformlara tepkisiz kalmıştır. Elit sınıflar ise yapılan reformlara ayak uydurmaya çalışmıştır. İmparatorluğun Batılılaşma tipi reformları toplumsal sınıflar arası kopukluktan dolayı başarısız olmuştur. Batılılaşma Türkiye Cumhuriyeti'nin temel hareket noktası olmuştur. Eğitim ve hukuk alanlarında yapılan Batı tipi reformlar "Batılılaşma" sürecinin Türkiye Cumhuriyeti'nde devam etmesini sağlamıştır. Genç Türkiye Cumhuriyeti'ni ekonomik konulara ağırlık vererek yapılan reformlara halkın katılımı sağlanmaya çalışılmıştır. Osmanlı reformlarında yapılan yanlışlıklar Cumhuriyet döneminde belli bir süzgeçten geçilerek tekrarlanması önlenmeye çalışılmıştır.

¹¹ Mümtaz Turhan , *Demokrasi ve İnkılaplar*, Vatan , 19 Mart 1959.

¹² Suna Killi, *Türk Devrim Tarihi III*, Ankara, Cumhuriyet Yayınları, Kasım 2000, s. 3.

IV. SONUÇ

Türk toplumsal yapısında ayrışmalar yaratan Batılılaşma süreci, Türk dış politikasına belirsizlikler de getirmiştir. Bunun sebebi Türk devlet adamları Batılılaşma sürecini tanımlayamamışlardır. Çünkü Batı denince 17.-18. yy'da yeni modernleşen Batı Medeniyeti mi yoksa modernleşmemiş Batı Medeniyeti mi anlaşıldığı kavranamamıştır. Batılılaşma Osmanlı toplumsal yapısından günümüz Türkiye'sine kadar devam eden dinamik bir sürecin adıdır. Kendi içinde normal olgular taşıdığı gibi Türk toplumsal yapısına patolojik olgularda getirmiştir. Bunun sonucudur ki; Tanzimat'tan günümüze Türk toplumsal yapısı üç farklı toplumsal olgu biçimiyle birlikte yaşamıştır: i) Halkın kolay kabul ettiği normal olgular, ii) Toplumun kolay kabul etmediği istisnai olgular, iii) Toplumun reformlar öncesi sahip olduğu değerlerin yarattığı gelenekselcilik. Bu üç farklı davranış biçimi günümüze kadar gelmiş üstelik reformlardan daha kalıcı olmuşlardır. Tanzimat'tan Cumhuriyete yapılan bütün değişimler bu üç temelde toplumda can bulmuştur.

KAYNAKÇA

Acar, Mustafa, *Avrupa Birliği ve Türkiye Bir Ekonomik ve Siyasi Analiz*, 1.Baskı, Orion, Kasım 2006.

Armaoğlu, Fahir, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, İstanbul, 14.Baskı, Alkım Yayınları, 2005.

Avcıoğlu, Doğan, *Türkiye'nin Düzeni*, Birinci Kitap Yayıncılık.

Durkheim, Emile, *Sosyolojik Metodu Kuralları*, 2.Baskı, Sosyal Yayınları, Ekim 1994.

Glosneck, Johanne, *Kemal Atatürk ve Çağdaş Türkiye I-II-III*, Ankara, Cumhuriyet Yayınları, Eylül 1998.

Hotham, David, *Türkler I-II*, Ankara, Cumhuriyet Yayınları, Ekim 2000.

Huberman, Leo, *Feodal Toplumdan 20. Yüzyıla*, İstanbul, 3.Baskı, İletişim Yayınları, 1995.

Huntington, Samuel P., *Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması*, 15.Baskı, Okuyan Yayınları, Aralık 2006.

Killi, Suna, *Türk Devrim Tarihi I-II-III*, Ankara, Cumhuriyet Yayınları, Kasım 2000.

Kongar, Emre, *21. Yüzyılda Türkiye*, 39.Basım, Remzi Kitapevi, Ocak 2007.

Tunaya, Tarık Zafer, *Siyasal Kurumlar ve Anayasa Hukuku*, Ankara, Cumhuriyet Yayınları, Mayıs 2000.

Tunaya, Tarık Zafer, *Batılılaşma Hareketleri I-II*, Ankara, Cumhuriyet Yayınları, Şubat 1998.

Mc Neil, William, *Dünya Tarihi*, Ankara, 12.Baskı, İmge Yayınevi, 2007.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı 19, Ocak – Şubat – Mart – 2010

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız- Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat- KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

YARARLANILAN DERGİ VE GAZETELER

EURIA CRITIC

THE DIPLOMATIC OBSERVE

THE MIDDLE EAST

NEWSWEEK